

Rodolfo

„Vigyázat, csalok!”

A Kecskeméti Katona József Múzeum
Szórakoténusz Játékmúzeuma és
Műhelye
Rodolfo gyűjteménye

KIÁLLÍTÁSVEZETŐ

Ember volt, fogalom lett. Még hozzá olyan fogalom, amelyhez jó és rossz dolgok egyaránt köthetők. Hiszen lopott és csalt, csak hogy a lopott holmit mindig visszaszolgáltatta jogos tulajdonosának, csalásaival pedig vidámabbá, gazdagabbá, szebbé tette a világot. „Csalok, de jól csinálom!” – mondta ilyenkor, és a közönség tapsolt és nevetett.

Emberek millióit szórakoztatta és bűvölte el Magyarországon és külföldön, nemzedékek nőttek fel ámulva és kacagva egyre újabb és újabb mutatványain. Mert minden hétköznapi tárgyban bűvészkelléket látott, trükköket álmodott, a jelentéktelenben is észrevette a szunnyadó csodát. „Hát nem érdekes ez?” – kérdezte ilyenkor, és a közönség helyeselt.

Mindig tudta, melyik mutatvány való a cirkuszporondra és melyik varieté-színpadra (varieté egyébként évtizedek óta nincs Magyarországon), melyik a televízió képernyőjére, sőt, a rádió műsorába. A zsebében mindig ott lapult egy csomag kártya: ezzel a közönséges paklival mintegy ezer különböző trükköt tudott. No és aztán ott volt a többi kellék: a kendők, a golyók, a karikák.

A neve egyet jelent ma is a művészetével, mert igaz, hogy több évtizede nincs már közöttünk, de még ma is: RODOLFO, A BŰVÉSZ!

Gálvölgyi Judit
Rodolfo lánya

A CSODA

Rodolfo életén keresztül nem csak egy legendás bűvész pályájának állomásait ismerhetjük meg, hanem betekintést nyerhetünk a szórakoztatás formáinak és közegének változásaiba a huszadik század évtizedeiben.

Gross Rezső egy józsefvárosi zsidó családban látta meg a napvilágot 1911. május 16-án. A József és Nagy Fuvaros utca sarkán laktak egy szoba-konyhás lakásban. Édesapjának, Gross Ignácnak pálinkamérése volt a szemközti házban. Annyira szegények voltak, hogy a kis Rudi két összetolt széken aludt, majd ahogy nőtt, még egy széket hozzátoltak, majd még egyet, de több székük már nem volt. A négyosztályos polgári iskola elvégzése után inasnak adták egy úridivatáru-üzletbe, mivel a család nem engedhette meg magának a további taníttatását. Életében az első csoda tizenhárom éves korában történt. Egy nap testvéreivel a lágymányosi Duna-parton játszott, amikor felfigyeltek egy fuldoklóra. Kimentette a Dunából a kínai gyöngyárust, aki hálából megtanított neki egy bűvésztrükköt kavicsokkal. Másnap a Mátyás téren épp barátait szórakoztatta a trükkal, amikor arra sétált egy jól öltözött úr, Ódry Zuárd, a híres színész, Ódry Árpád bátyja, aki a Magyar Amatőr Mágusok Szövetségének vezetőségi tagjaként maga is bűvész volt. Felfigyelt a fiúra, rögtön tanítványává fogadta, és támogatta pályája indulásánál. Rudi nemcsak ügyes volt, de szorgalmas is. Teljesen magával ragadta a bűvészkedés varázslatos világa.

MEGCSINÁLOM MAGAM

Első fellépéseit mestere tette lehetővé. Tőle tanulta meg a bűvészet alapfogásait: gyűszű-, kocka-, golyó, kendő-, pénz-, karika-, kártya- és egyéb trükkök alapelemeit. Színpadi megjelenését már pályája indulásakor kialakította mestere segítségével. Ő lett az elegáns bűvész. A hátra simított haj, a vékony angol bajusz, a kifogástalan elegáns öltözet, a csokornyak-kendő védjegyévé váltak, és megkülönböztették a többi bűvésztől. Ebben segítségére volt az úridivat-üzletben szerzett tapasztalata is: a jól öltözött férfi megjelenéssel foglalkozott.

Mestere első közös fellépésük után két évvel, 1929-ben találta ki számára a jól csengő Rodolfo Grosso művésznevet. Ugyanis az Ébredő Magyarok Egyesülete hívta meg egy fellépésre Ódry Zuárdot. Tudatában

volt, hogy veszélyes lenne ebben a szélsőjobboldali, antiszemita körben a saját nevén bemutatnia segédjét, ezért választott neki egy olasz hangzású nevet.

Rodolfo társadalmi helyzete nem tette lehetővé, hogy a Magyar Amatőr Mágusok Egyesületének tagjai sorába kerüljön, bár bemutatójával elismerést szerzett. Más megoldást keresett, hogy hivatasos engedélyt kapjon. 1931 elején tett artista vizsgát a Royal Orfeumban, és ezzel a Magyarországi Artista Egyesület tagjává vált. Ódry Zuárd mellett szerzett első színpadi tapasztalatai hamar magabiztossá tették. A korszakra jellemző fakírtrükkök sajtóvisszhangjai pedig gyors ismertséghez segítettek a fiatal mágust. A fakírtrükkök népszerűségében egyesült az egzotikum és a borzongás iránti vágy. A testi életfunkciók irányítása egyszerre volt misztikus és szenzációt keltező akkoriban.

FAKÍRTRÜKKÖK

A fakírok mutatványait utánzó trükkök, sokkal inkább tűntek valódi fakírmutatványnak a laikus nézők számára, semmint csak egyszerű trükknek: Rodolfo késsel vágta meg ujját, ami aztán egy szempillantás alatt begyógyult. Ide sorolhatjuk a „Pengeevés” trükkjét, amikor Rodolfo a szájából cérnára fűzve húzza ki a „lenyelt” pengéket. De akár könnyedén megállította szívverését is néhány másodpercre. A fakírtrükkök annál hatásosabbak, minél inkább meghökkentők.

Az egyletek és klubok zárt közege után a hivatasos engedély lehetővé tette számára, hogy a korszak közkedvelt szórakozóhelyein a kabarék, mulatók, bárók színpadain lépjen fel. A mulatókba rendszerint törzs-

közönség járt, ezért a rendszeres szereplések igényelték a folyamatosan változó bűvész repertoár kialakítását. A tudatos brand építést a reklám szórólapok mellett figyelemfelkeltő akciókkal erősítette, melyeket bátyjával találtak ki.

A folyamatos gyakorlás és fellépések mellett András bátyja segítségével nagy hangsúlyt fektetett neve megismertetésére. Ehhez reklámtrükkakciói és sajtóvisszhangjuk szolgált alapul. Szokatlan reklámfogásokkal hívta fel magára a figyelmet. Tudták, hogy erős hatással, rövid idő alatt kell minél nagyobb felűnést kelteni az ismertség növeléséhez. Ezért az Arizonában sikeres színpadi lopást alkalmazta hétköznapi közegben.

Bátyja ötlete volt, hogy Rodolfo két megálló között lopja végig a 6-os villamoson utazókat. Beszervezte a rendőröket és az újságírókat, hogy zavartalanul történjen meg a gerilla-marketing e korai esete. Hasonló akcióin kívül saját imázsának kialakításához hozzátartozott a külső megjelenés mellett – mely egy életre elegáns bűvésszé formálta – karizmatikus beszédstílusa: a „Vigyázat, csalok!” vagy a „Csak a kezemet figyeljék, mert csalok!” mondatokról a mai napig mindenki rögtön Rodolfóra gondol. Ezek úgy működnek, mint a jól kitalált szlogenek, belevésődnek az emberek tudatába. Még évtizedek múltán is Rodolfo jut az eszünkbe, ha meghalljuk.

Rodolfo beszélő bűvész volt. Megszólította közönségét, és folyamatosan kommunikált velük. Ezzel a direkt figyelemfelkeltéssel még jobban kihangsúlyozta kezűgyességét. Beszédével folyamatosan a kezeire orientálta, miközben el is terelte a nézők figyelmét.

MULATÓK

Az 1930-as évek eleje, karrierjének indulása a pesti mulatók fénykora. A legismertebb szórakozóhelyeken, mint az Alpesi Falu, az Arizona vagy a Moulin Rouge, már együtt lépett fel Alfonzóval, a Latabár testvérekkel vagy Feleky Kamillal. Hosszabb-rövidebb időre kapott szerződéseket, ezért főállását az úridivat-üzletben nem adhatta fel. Erre csak 1939-ben került sor a zsidótörvény miatt.

Az Alpesi Falu a főváros egyik legnépszerűbb szórakozóhelye volt ekkoriban. A faépület a Városligetben, az Angolparkban állt, leginkább egy sportcsarnokra hasonlított. A német származású tulajdonos, Mayer Ferenc bajor és tiroli stílusban alakította ki az arculatát: osztrák ételek, bajor sörök, tiroli ruhában felszolgáló csinos lányok. Egy este során 14–15 produkcióból állt a műsor zenekari kísérettel. Felléptek itt táncosok, humoristák, akrobaták, állatidomárok, légtornászok. Nagyobb szakmai rangot adott az artistáknak, mint a Fővárosi Nagycirkusz. Azonban 1944-ben a bombázások során leégett az épület.

7. Zaza and Gallai
A legjobb excentrikus szelleműzések

8. 4 Feleki
Angol tánc

9. Rodolfo
A legjobb zselencsú és manipulátor

10. 4 Feleki
Magyar nemzeti tánc

Közzenék alatt a park

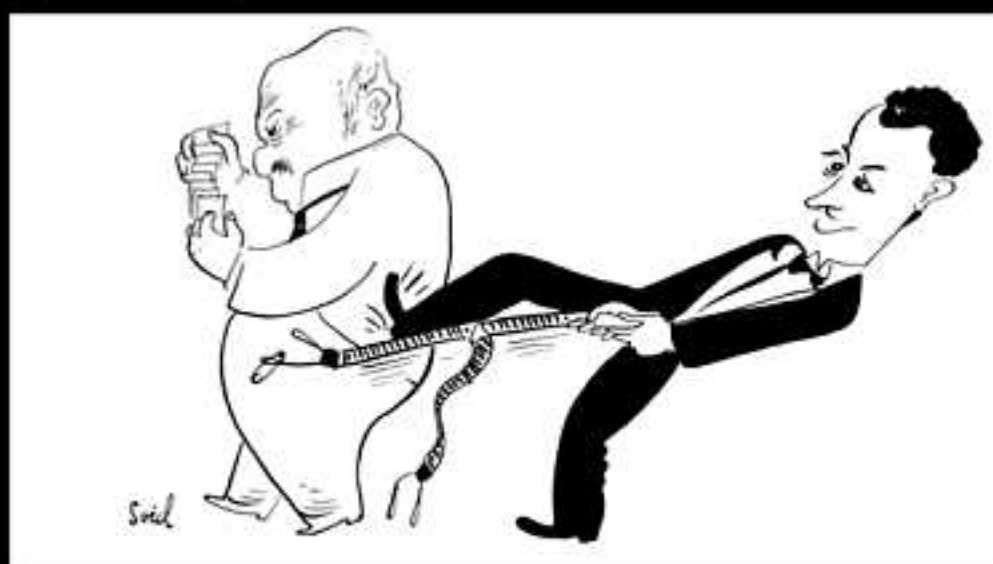
Árnyék rajzát az illusztráció készítette.

A Clarus Kabaré is a rendszeres fellépőhelyei közé tartozott ebben az időszakban, ahova a nyolcadik kerületi középosztály tagjai és a Teleki téri piac kofái gyakran jártak. Huszonegy évesen ez volt az első sorozatfellépése, hetente új műsorral.

Mai Manó fényképész házáat a Nagymező utcában Rozsnyai Sándor és felesége, Senger Mici vásárolta meg. Az udvar beépítése után 1932. december 16-án nyílt meg Arizona néven a mulató, melyet a hirdetésekben Wunderbarnak, Csodabárnak is neveztek. Utalva ezzel az egyedülálló színpadtechnikai megoldásokra, melyet a párizsi Tabarin mulató mintájára készítettek el az Operaház színpadtechnikusai. A süllyeszthető szeparék biztosították a diszkréciót. A forgó, le-föl mozgatható táncparketten az egyik revüben Miss Arizona egy elefánton ülve jelent meg. A körbeforgó csillár, melyről a görlök fejjel lefelé csüngtek, állandó látványelem volt. Az Arizonában minden pörgött, forgott, világított és zenélt. A legenda szerint Szomory Dezsőtől származik az Arizona metafora, mely Miss Arizonának és a mulatónak is jó szolgálatot tett a hírnév építésében. A szemképráztató színpadi megoldások, a félmeztelen strucc-tollas görlök tánca, a slágerek elsősorban a nemzetközi közönségre építettek. Nem volt külön színpad, a műsor a táncparketten zajlott, és körben helyezked-

tek el a nézők. Ezért is alakította ki Rodolfo azt a gyakorlatát, hogy a szoba közepén próbálta trükkjeit és négy barátját beállította egy-egy sarokba, onnan figyelték, hogy le tudják-e leplezni a bűvészt. A kialakult rutin segítette abban, hogy bármilyen térben magabiztosan lépjen fel. A korabeli mulatók rendszeres törzsközönsége arra ösztönözte Rodolfót, hogy gyakran frissítse műsorának számait, és minél több trükköt tudjon színpadképesen előadni. Az Arizonába a zsilettpengenyelő-trükkel ajánlkozott, majd elmondása szerint maga Rozsnyai tanította meg a színpadi lopásra, mely aztán összefonódott nevével.

SZÍNPADI LOPÁS

Az önként jelentkező nézőt egy mutatvány során a bűvész „megszabadítja” néhány, a zsebében lévő személyes tárgyától (tárca, ruhatári jegy, fésű, kulcscsomó stb.) Sok gyakorlás után egy kézfogásnyi idő alatt lekerült a karóra, de nadrágtartót is el tudott távolítani egy gyakorlott bűvész. Amikor úgy tűnik, visszaad valamit, akkor egyből visszaveszi a tárgyakat. A trükk kombinált változata az „átlopás”, amikor az egyik néző zsebéből egy másikéba teszi át a tárgyat úgy, hogy beszédével eltereli a figyelmüket.

Az Arizonával szemben a Moulin Rouge más jellegű mulató volt. 1930-ban vette bérbe Flaschner Ernő és Evetovics János, akik tudatosan a középosztálybeli városi polgárság igényeire építettek. A műsor alatt nem volt felszolgálás, tiszteletben tartották a színházi csendet. Jobban ragaszkodtak a közkedvelt pesti szórakoztatási formákhoz; szöveges színpadi jelenségekre és ismert komikusokra alapozták műsorukat. Vogel Eric tervezte a díszleteket és a jelmezeket, ahogy az Arizonának is. Rajongása a nőkért az érzéki ruhák és a színpompás buja színpadképek tervezésében tükröződött. A jeleneteket Kellér Dezső, Harmath Imre és Vadnai László írták, akik kialakították a burleszk-revüt, mely egy eredeti pesti lokálműfajjává vált. Olyan komikus színészek léptek fel, mint a Latabár testvérek, Feleky Kamill, Komlós Juci, Kiss Manyi. Komlós Vilmos, Herczeg Jenő pedig a közked-

velt komikus párost alakították a Hacsek és Sajó jelenetekben. Idegen hangzású színpadi neveket vettek fel, így Alfonzó ekkor még Joe Steen néven szerepelt. A színészek mellett az artistáknak is lehetőségük nyílt komédiázni. Főleg 1938 után, amikor a Színművész Szövetség megtiltotta a színészeknek a lokálokban való szereplést. Rodolfo karmesterként az orgonista zeneszámából virágerdőt varázsolt elő vagy Alfonzó, az erőművész szájából zsillettpengéket húzott ki. Rodolfo, Alfonzó, vagyis Markos (Markstein) József és Fokker Géza komikus triójának egyik sikeres száma a „lebegtetés” volt, amit komikus jelenetbe ágyazva állítottak színpadra.

Fokker Gézát hipnotizálása után két egymás felé fordított szék támlájára fektették, a támlák a nyakát és a bokáját támasztották alá. Ezután elvették a széket a bokájától és máris lebegett. A nyakánál lévő széknél volt egy szíjból és drótból álló berendezéssel rögzítve, melyet a jelmeze alatt viselt.

SZÍNPADI HIPNOTIZÁLÁS

Az illuzionista mutatványok gyakran használt eszköze, hogy a bűvész a partnerét egyetlen csettintéssel „meghipnotizálja” a kettéfűrészelés, lebegtetés előtt. Ezzel azt a hatást kelti, hogy az emberi test ebben az állapotban más dolgokra képes, mint egyébként.

Maguk is mulatva mulattattak, miközben profeszionális artistákként dolgoztak. A profi színészek társaságában szerzett színpadi játékgyakorlat egy életre komikus beszélő bűvésszé tette Rodolfót.

Rodolfo gondosan megőrizte fellépéseiről a különféle színlapokat, műsorfüzeteket, szórólapokat, ezért könnyen nyomon követhetjük hányféle helyen és kikkel lépett fel a pályája során. Az eddig említett mulatókon kívül a Sanghay, a Zanzibár, a Casanova, a Plantázs bárokban és a Palais de Dance műsorában is gyakran szerepelt ebben az időszakban.

RODOLFO REVUE

1939-ben ügynöke javaslatára a külföldi érvényesülés tervével született meg a Rodolfo Revue. Felesége, Nádor Olga mint színpadi asszisztense szerepelt, valamint görlökkal, vagyis színpadi revütáncosnőkkel egészítették ki a bűvészműsort. Az 1930–40-es években a színpadi szórakoztatás egyik bevett formája volt a táncos revü. Önmagában a bűvész produkciója eladhatatlan lett volna külföldön ismeretlen bűvészként. Vogel Erik tervezte a jelmezeiket, egy hónapig próbálták a Zanzibár mulatóban, és utána indultak útra. Első állomásuk Szófia volt. A Moulin Rouge-hoz

hasonló Riunione mulatóban, majd Athénban, az Argentína lokálban léptek fel. Rodolfo sikerét fokozta a görögül alig beszélő bűvész nyelvi kifejezőképességének a komikuma. Majd Szaloniki következett és Törökországban Isztambul. A revü útja tovább vezetett Alexandriába, a Gordon Music Hall-ba. Faruk

király előtt is többször fellépett, akinek kedvéért arabul is megtanulta a szövegét. A királyt nemcsak a komikus nyelvtörése szórakoztatta, de a galambeltüntető-trükkje is. A láda titkát maga Rodolfo árulta el: „Megmutatok két üres dobozt. A galambot beleteszem az egyik dobozba, néhány mágikus kör a varázspálcával, és a doboz, amibe a galambot tettem, már is üres. Erről a közönség még úgy is meggyőződhet,

hogy a dobozt szétszedem, előbb a tetejét, majd az oldalapjait, végül az alját mutatom meg, és adom át az aszisztensemnek. A dobozt belülről fekete anyag borítja. A fedéllaphoz ugyanilyen fekete színű anyagból kötött zseb csatlakozik, olyan mint egy harisnya. Már a trükk elején az üres doboz zsebé-

ben egy másik galamb csücsül. Így, amikor kinyitom a dobozt, könnyen kiröppen és az asszisztens vállára száll...”

1940 nyarán a háború előszeleként a külföldi állampolgárokat kiutasították Egyiptomból, így a revü tagjai kénytelenek voltak hazatérni. Pesten új lakásba költöztek Olgával a Kálmán Imre utcába, ahol életük végéig laktak.

HÁBORÚ és VARIETÉ

A háború alatt a szélsőségek jellemezték Rodolfo életét. Több alkalommal behívták munkaszolgálatra, melynek túlélését optimista, humoros személyisége segítette. Több barátjával együtt vészelt át ezt az időszakot. Legtávolabb Galíciába vitték őket, de Rodolfo itt is bűvészkedett, Alfonzó paródiákat adott elő, Vogel Eric pedig kifestett egy barakot lokálnak, meztelen nőekkel a falakon, így szórakoztatták a tiszteket. Egy aknarobbanás során súlyosan megsebesült, ekkor Alfonzó mentette meg az életét. Sérüléséből felépülve tért vissza Pestre.

A másik véglet a töretlen színpadi sikere volt. Pár nappal egy-egy munkaszolgálatban töltött időszakból hazatérve, már újra elismert bűvészként ünnepelte a közönség. Volt úgy, hogy magát Horthy Istvánt, a kormányzó fiát szórakoztatta asztalánál egy éjszaka a Moulin Rouge-ban.

MIKROMÁGIA

A bűvészkedés egyik ága. Apró tárgyakkal: érméssel, kártyával, gyűrűvel, kis golyókkal, zsetonokkal történő bűvészkedés közvetlenül a nézők orra előtt, akár egy asztalnál. Rodolfo főleg a színpadi műsoraival vált híressé, de a televíziós műsor sorozataiban rengeteg – a mikromágia kategóriájába eső – trükköt mutatott be és tanított.

A mulatók mellett a varietészínpadok is megnyíltak Rodolfo számára. 1940-ben a Royal Varieté nyitó műsorában lépett fel, majd a *Royal bál* volt a következő. A Jókai téri Komédia Orfeum *Váltott lovaggal*, majd a Kamara Varietében a *Görbe tükör* című revüben is szerepelt. A varieték műsorszerkezetére a bécsi minta volt a jellemző: egyes műsor artista számokkal, ezt követően egyfelvonásos bohózat vagy kisoperett következett. A Komédia Orfeum egyik műsorfüzetéből megtudhatjuk, hogy a *Váltott lovaggal* csak az egyik revüképe volt a kétrészes műsornak, emellett bohózatokat és más revüképet is bemutatnak, egyéni fellépőként szerepelt mindkét felvonásban Rodolfo, a Margo és Cortez táncospár. Türk Berta sanzonokkal, Alfonzó pedig paródiákkal szórakoztatott a műsorban.

A háború éveiben hosszabb vidéki szerepléseinek köszönhetően országos ismertségre tett szert. 1942 folyamán Kecskeméten, Újvidéken, Kolozsváron, Kassán és Ungváron lépett fel.

A német megszállás utolsó hónapjait feleségével és édesanyjával a Szent István park egyik védett házában bujkálva, éhezve vészelték át.

A budapesti ostrom után 1945. január 26-án volt az első színházi előadás, a *Szabadság-matiné*, melyen Major Tamás, Várkonyi Zoltán és Gobbi Hilda lépett fel a Magyar Színházban. Lassan tért vissza az élet a városba. Rodolfo azon művészek közé tartozott, akik fontosnak érezték az emberek jobb kedvre derítését, ahogy ő fogalmaz: „a bűvész feladata szállítani a csodát”. A színlapok tanúsága szerint 1945 tavaszán már rendszeresen szerepelt másokkal együtt Tarka esteiken és jótékonysági műsorokban. Ugyanebben az évben változtatta meg a nevét Gács Rezsőre.

A Rozsnyai házaspár halála után az elárvult mulatót Básti Lajos bérelte ki, és Arizona Irodalmi Varieté néven nyílt meg újra. Vállalkozása rövid életű volt, az irodalom és varieté kombinálása négy műsor erejéig futotta. Rodolfo is rendszeres fellépő volt, olyan befutott színészekkel együtt, mint Karády Katalin, Bárdy György vagy Neményi Lili. Utolsó műsoruk a *Szőke Vénusz* című revü szakmai vitát kavart, melyben Várkonyi Zoltán is kifogásolta a műsor művészi színvonalát. Básti utólag félresikerült vállalkozásként értékelte próbálkozását.

A HÁBORÚ UTÁNI ÉVEK

A mulatók zártabb közege helyett a tömeges, nagyszínpados szórakoztatási formák kerültek előtérbe. A kultúrpolitikai irányításban a vidék szerepe egyre nagyobb hangsúlyt kapott.

1945 után megváltoztak a szórakoztatás lehetőségei. A háború előtt a Royal Varietében, az Alpesi Faluban és a Fővárosi Nagycirkuszban láthatott a közönség artistaprodukciókat. Az orfeumokat és varietéket

elsősorban ez különböztette meg a zenés kávéházaktól. A varieték ugyanúgy népszerűek maradtak, és egy speciális formát is kialakítottak a fellépő helyek nélkül maradt artisták számára, ez volt a mozivarieté. 1949-ben az államosítás mindenre kiterjedő stratégiájaként először a Fővárosi Nagycirkusz és a varieték kerültek állami tulajdonba, majd az utazócirkuszok is. Ezzel az artisták is állami alkalmazottakká váltak, és javult az egzisztenciális helyzetük. Az Artista Szakszervezeten belül létrehozták a Mozivarietét, mely az artisták téli foglalkoztatását biztosította. Leszerződve a Filmkölcsönző Vállalattal, 1963-ig működött ez a forma. A fővárosi és vidéki mozikban a filmek vetítése előtt különféle artistaszámokat mutattak be a közönségnek. Rodolfo is sok moziban fellépett ebben az időszakban, melyről a megőrzött moziplakátok tanúskodnak, bár ő ekkor még szabadúszóként dolgozott. A Népművelési Miniszté-

rium hozta létre a Vidéki Népszórakoztató Vállalatot, mely az utazócirkuszok és varieték vidéki fellépéseit, ezen kívül alkalmi rendezvényeket szervezett, mint az ezt követő a Karády turnék és a Latabárbrigád fellépéseinek esetében látni fogjuk.

A szervezettség és a politikai ellenőrzés problémái sürgették az egységes irányító központ létrehozását. 1954-ben alakult meg az Országos Cirkusz Vállalat, mely később a Magyar Cirkusz és Varieté Vállalat lett. A Fővárosi Nagycirkusz régi épületét 1966-ban lebontották. Rodolfónak, mint ekkor már az artista szak-szervezet elnökének, jelentős szerepe volt az új épület kiharcolásában és 1971-es megnyitásában.

MENTALIZMUS, MENTÁLTRÜKK

Az elnevezés modernnek mondható. Talán régen nem választották külön kategóriára azokat a mutatványokat, amelyek a gondolatolvasás, jóslás, jövőbelátás körébe tartoztak. Rodolfo műsoraiban is gyakran felbukkannak ezek az elemek, amikor kitalálja, hogy a néző melyik kártyát húzta, mely kártyára gondolt, kitalálja a néző születési évét vagy egy város nevét.

Karády Katalinnal több országos turnéjuk volt, mely olyan új számok kidolgozására sarkallta, mint a mnemotechnika. Karády Katalint ekkor már mellőzte a Rákosi-rendszer: nem engedték filmezni, csak vi-

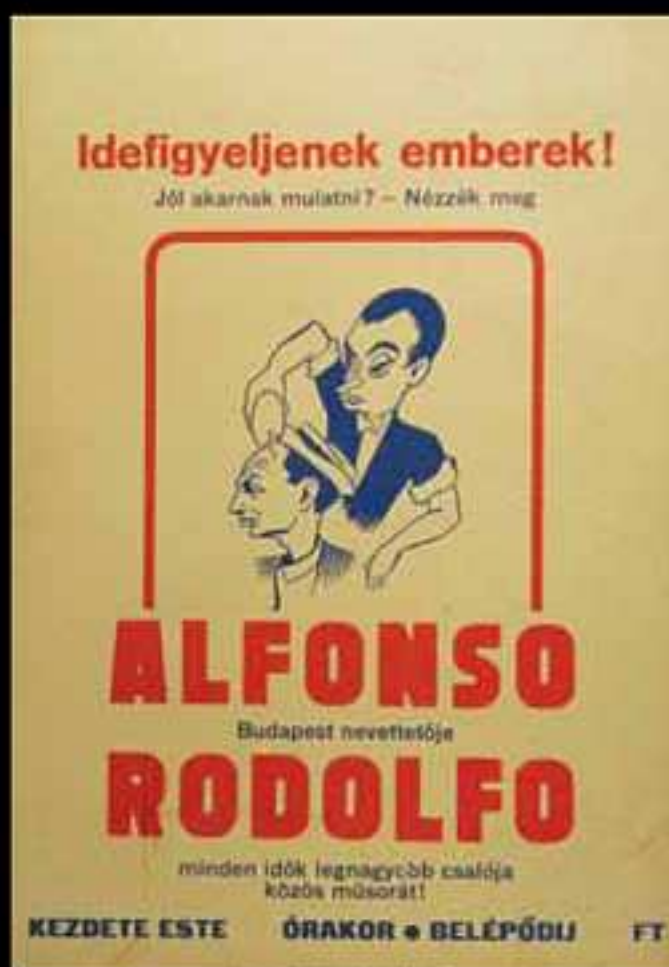

déki kultúrházakban léphetett fel. Második turnéjuk alatt, 1951 februárjában Rodolfót is meglepetésként érte Karády disszidálása. Utolsó beszélgetésüket így mesélte el: „Karády közvetlenül a föllépés előtt valahogyan szétszórta a púderjét a bűvészasztalomon a rekvizitek között. Ezt nem hagyhattam szó nélkül: – Ne csinálj ilyen disznóolat – léptem fel igen határozottan, mert a bűvészkalkimatosságaimra fölöttebb kényes vagyok –, ezek drága bársonyterítők! Karády mélyen a szemembe nézett és szinte panaszosan, de egyben bocsánatkérően is ezt válaszolta: – Rudikám, megígérem, hogy soha többé nem szórom szét a púderemet a bársonyterítődön.” Ez után a következő helyszín szervezőjétől értesült, hogy Karády disszidálását bemondta az Amerika Hangja rádió.

MNEMOTECHNIKA

Rodolfo híres volt memória mutatványáról, amikor egy egyszeri felsorolás után meg tudta jegyezni egy egész pakli magyar kártya sorrendjét. Meg tudta pontosan mondani, hogy a piros király hányadik helyen van, vagy melyik helyen milyen kártya található. A mutatvány sok gyakorlást igényel. Úgynevezett memóriafo-gasokat használt, amikor a számokat és a kártyák nevét egy-egy képpel helyettesítette, melyeket aztán könnyebb volt fejben öss-zekapcsolni. Az egyes a világítótorony, a kettes egy hattyú, a hármas a Napóleon-kalap és így tovább.

Ezután Alfonzóval szervezett közös fellépéseket. A komikus duó szerepmegosztása kézenfekvő volt. Rodolfo bűvészkedett, Alfonzó pedig parodizálta a közönség intenzív bevonásával. A spontán színpadi helyzetekben szerzett rutin itt már meghozta gyümölcsét. Nem kellett hosszú lábú tán-cosnők vagy pompás körítés ahhoz, hogy sikerük legyen bárhol, ahol felléptek. A fel-szabadító kacaj egyetemes és össznépi volt. A komédiázás legarchaikusabb mozzanatai és azok hatásmechanizmusa volt népszerűségük kulcsa. Ilyen volt a bűvész, aki csal és a minden lében kanál bű-vészinas szerepük. Emlékeze-tes volt a tojástrükk, amikor Rodolfo a néző által válasz-tott kártyalapot elővarázsolta

a feltört tojásból, míg amikor Alfonzó ütötte a homlokához a preparálatlan tojást, az végigfolyt az arcán. Majd hozzátette: „Úgy látszik uram, Ön a hasára gondolt.”

A Moulin Rouge-beli gyakorlat sikerét követve több komikus számot kidolgoztak, ilyen volt a *Latabár Kálmán kettéfűrészelése nyílt színpadon!* A fűrész két végénél Rodolfo és Alfonzó. Vagyis egy klasszikus illuzionista számot építettek komikus jelenetbe. Latyi menekül a felesége elől, és amikor a jelenet végén megjelenik a felesége, felkiált: „Akkor inkább fűrészeljenek el!” Majd bemászott egy látszólag egybefüggő, de a valóságban a közepén elválasztott ládába. Alfonzó segített neki, miközben a láda egyik végén kirakott két ugyanolyan csíkos nadrágos és lakkcipős műlábat, Latyi meg kidugta a másik oldalon a fejét. Jól összehúzta magát a láda felében, így a fűrész nem érhetette. A ládák széthúzása és újra összetolása után pedig sértetlenül szállt ki a közönség legnagyobb ámulatára.

SZÍNPADI ILLÚZIÓ

A bűvészkedés egyik ága. Általában nagy kellékekkel: dobozokkal, ketrecekkel, asztalokkal, állványokkal, több segítővel dolgozó bűvész az illuzionista. A műsor során emberek, nagy tárgyak, állatok (akár egy elefánt) tűnnek el, jelennek meg, cserélnek helyet, lebegnek.

A LATABÁR-BRIGÁD

A Latabár-brigád tagja volt 1950-től tizenöt éven keresztül. Országszerte felléptek, elsősorban vidéken. A műsorok színlapjai jól mutatják, hogy Latabár Kálmán volt a közönség kedvence, mivel nevét kiemelték, sokszor nagyobb piros betűkkel szedték. Hasonló típusú címeket is adtak produkcióiknak: *Egy marék boldogság*, *Móka az egész!* *Ez az év is jól kezdődik!* *Barátságos arcot kérek!* Ezeket vidám, zenés műsorként hirdették, valójában varietészámok voltak, bár a revükre jellemző táncosnők teljesen eltűntek a műsorokból. Az erotikával fűszerezett bohémságot felváltotta a minden feszültséget feloldó kacaj. A szűkebb elit réteg szórakoztatását kiszélesítették, és bárki számára elérhetővé tették. Műso-

raikban összeolvadtak a kabaré, a cirkusz és a varieté elemei. Latabár Kálmánnal a *Latyi Matyi, az ügyetlen bűvészinás* című jelenetük komikus játéka hasonló elemekből állhatott, mint amit a *Dalolva szép az élet* című filmükben láthatunk.

MANIPULÁCIÓ

Rodolfo híres volt manipulációs mutatványairól is. Ez komoly kézügyességet, sok gyakorlást igénylő produkció golyókkal (mint a klasszikus Chicagói golyók mutatványa), kártyákkal, gyűszűkkel, érmével. A hatást általában az eltűnések–megjelenítések és a tárgyak szaporodása kelti. Rodolfo a trükkök bemutatása során általában folyamatosan beszélt. Ez nagy koncentrációt igénylő feladat manipulációs trükkök közben.

KÍNAI KARIKÁK TÖRTÉNETE

A trükk a feljegyzések szerint az első századból származik a Közel-Keletről és nem Kínából. Az elnevezés egy 19. századi francia bűvészhez kapcsolódik, aki először mutatta be színpadon. A trükköt úgy mesélte, hogy egy kínai mágustól tanulta, ezért vált ez a nevévé. Klasszikusan nyolc acél karikát kapcsol egymásba és választ szét a bűvész. Népszerűsége mind a mai napig töretlen.

KÜLFÖLDI SIKEREK

1956 nyarán az első utazó esztrádcsoport tagjaként mehetett újra külföldre, a Szovjetunióba. Első nyugati sikerét a párizsi Olympiában aratta, egy hónapra leszerződtek. Itt fellépni egy artistának olyan presztízst jelentett, mint egy operaénekesnek a milánói Scalában. A bemutatkozó fellépés után nagyszerű kritikákat kapott. A következő estétől már a műsorban is a szünet előtti utolsó számként szerepelt, mely az artistadramaturgia szabályai szerint is az egyik legkitüntetettebb hely, mert utána a szünetben róla beszél a közönség. Hangoz sike- rének köszönhetően szerződ- tette a londoni BBC televízió a showműsorába. Itt az igazi elis- merést maguktól a nézőktől kap- ta, ugyanis az év végi szerkesz- tői felhívásra, hogy kit látnának szívesen újra a bűvészek közül, Rodolfóra szavaztak a legtöbben.

Az 1958-as brüsszeli világkiállításon is ő képviselte a magyar artistákat. Majd egy hosszú sorozat kezdődött az életében: 1958 és 1976 között ötvenszer hívták meg Svájcba vendégszerepelni. Viszont Amerikába hiába próbálták meghívni, azt mindig visszautasította, az már túl távol volt az otthonától, a családjától.

A MESTER BESZÉL ÉS BEMUTAT

A Clarus Kabarének köszönheti egyik legfontosabb meggyőződését: „A bűvész tanuljon meg és tudjon színpadképesen minél több trükköt.” Egész életében kísérletezett és gyakorolt, ennek köszönhetően több mint ötezer trükköt tudott. Fiatal mágusként napi nyolc órát és a későbbiekben is négy-öt órát gyakorolt a tükör előtt.

A tanítást az 1948-ban Baross Imre kezdeményezésére induló Artista Akadémián kezdte. A filmhíradó is tudósított az iskolában folyó munkáról. 1956-ban viszont, a bűvész osztály tagjai mind diszsidáltak, ezért nem indítottak több képzést. Rodolfo ezután a vizsgabizottság tagjaként vett csak részt az oktatásban. Az eset nem szegte kedvét. Ezt követően döntötte el, hogy egész népét fogja bűvészkedésre tanítani. Először napilapokban közölt trükköket, majd a *Füles* rejtvényűjság állandó rovata lett hosszú éveken át a *Bűvésziskola*. Könyveiben társasági trükköket

adott közre. Ezek legtöbbször kártya-, kézügyességi- és mentáltrükkök voltak. Összeállított bűvészdobozaival a gyerekek kézügyességét kívánta fejleszteni. Felismerte a média népszerűsítő jelentőségét is. Több tévésorozatot is készített. Az elsőt Romhányi Józseffel 1968-ban *Képzőbűvészet* címen mutatták be, ezt követte a *Bűvészet-történet* sorozat, melynek – a trükkök mellett – bűvészet kultúrtörténetét bemutató részeit lánya, Gács Judit állította össze.

KÁRTYATRÜKK, PREPARÁLT KÁRTYÁK

A bűvész által talán a leggyakrabban használt eszköz a kártya. Valószínű a szerencsejátékokban csaltak először a kártyával, innen is alakulhatott ki nagyon sok kártyatrükk. Valószínűleg a kártyatrükköknek legnagyobb az irodalma is.

Preparálnak nevezünk bármely kártyát, amely eltér az átlagtól és azért lett átalakítva, hogy segítsen egy mutatvány végrehajtásában vagy egy hatás elérésében. Lehet mindkét oldalán ugyanolyan képet mutató lap, lehet rövidebb vagy hosszabb, mint a többi, lehet a hátulján megjelölt, hátuljáról felismerhető, vagy átváltozó színű.

Rodolfo egész életében szórakoztatott a Fészek Klubban, vasárnap, baráti körben ugyanúgy, mint egy orvosi váróban vagy a piacon.

Most tárgyai mesélnek a karizmatikus mágusról, aki nemcsak elkápráztatta közönségét, de meg is neveltette. Nagy történelmi változások idején élt, de mindig sikeres tudott maradni, mert hitt abban, amit csinált, szenvedélyesen szerette a bűvészetet és ennek szentelte egész életét. Ahogy Parti Nagy Lajos írta: „Rodolfo legenda marad, önmaga utolérhetetlen mutatványa”.

Felhasznált irodalom: Rodolfo: *Vigyázat, most nem csalok!* 1987.

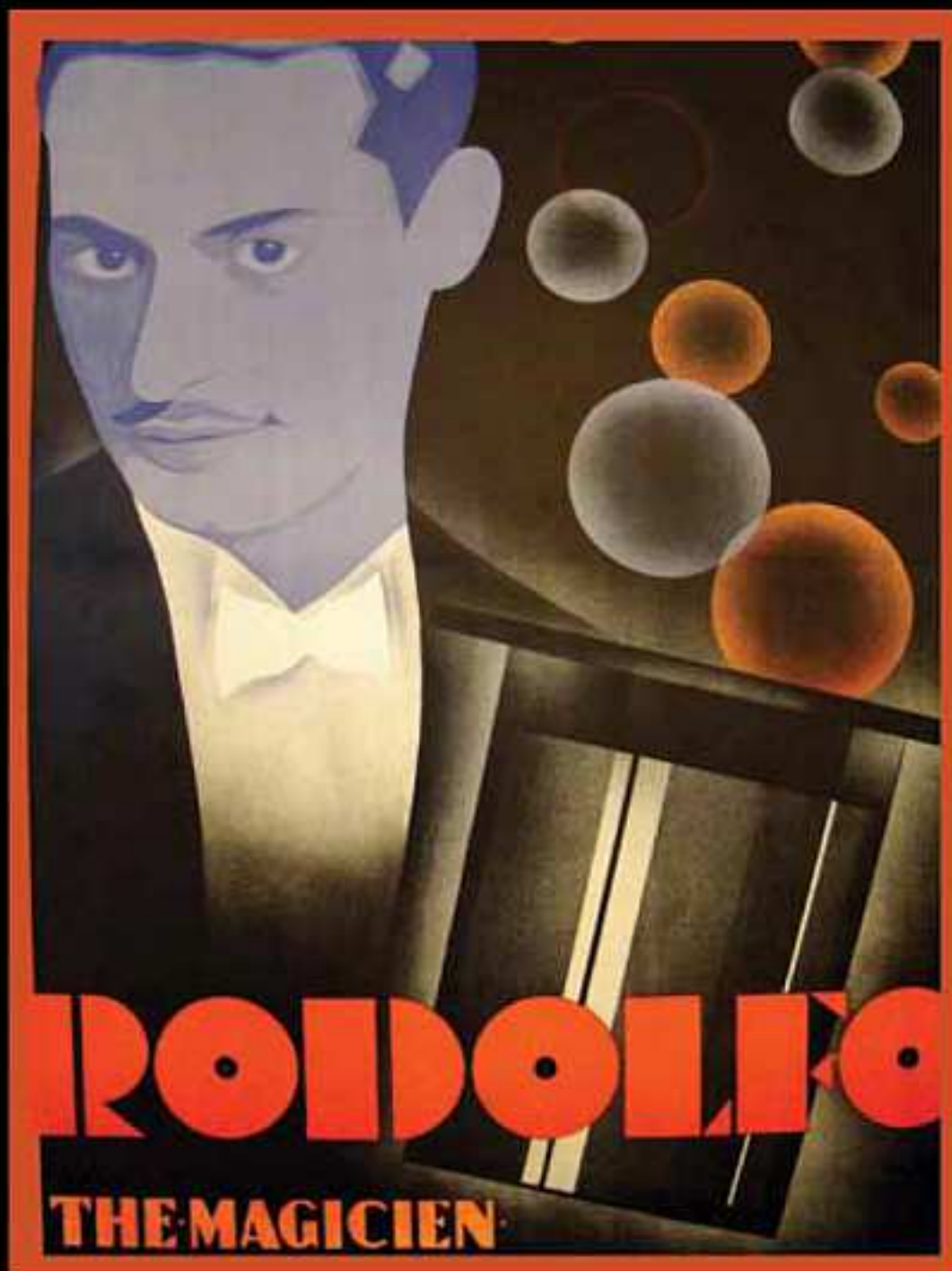

Rodolfo born Rezső Gross (1911–1987) the great Hungarian magician, who was also known as Rezső Gács, always began his act by saying, “Watch my hands, because I’m cheating” and then proceeded to pick small objects from the pockets of his audience, performed mind-reading and dazzled them with his more than 5000 magic tricks.

Passing by the Danube in his native city of Budapest, the thirteen-year-old Rezső Gács saved a Chinese pearl merchant from drowning. The man taught the boy some magic tricks. The next day, while he was showing off his fresh knowledge to his friends, he caught the eye of Zuárd Ódry (brother of the famous Hungarian actor, Árpád Ódry) as he was walking by. Zuárd Ódry, who himself liked magic tricks and happened to be the President of the Hungarian Magicians Association, took the young child with talented hands under his wings.

That was the beginning of a life-long interest in magic that became a career. Rodolfo toured in Greece, in Turkey and in Egypt and after World War II appeared in England on the BBC television, at the Olympia Music Hall in Paris, in Switzerland and in the Soviet Union. He was the teacher of the Hungarian Academy of Circus Artists. He also wrote books on his magic art and marketed a magic kit for children.

Performing magic was not only a career for him, but a way of life. Even at the age of seventy, Rodolfo still practiced four hours a day in front of a six-foot mirror, making sure that every movement was perfect. His creed was the following: “The artist who is satisfied with himself, is not an artist anymore. He is dead.”

A Kecskeméti Katona József Múzeum Szórakaténusz Játékmúzeuma és Műhelye
Rodolfo gyűjteményének vándorkiállítása

Rodolfóról készült fotókat a Gálvölgyi család bocsátotta rendelkezésünkre.

A kiállítás kurátora, a kiállításvezető szerzője és tervezője: Fekete Anetta

Bűvész szakértő: Csongrádi Béla

Nyelvi lektorálás: dr. Bereznai Zsuzsanna

Nyomdai munkák: Gold-Print Bt.

Kiadja a Kecskeméti Katona József Múzeum, 2019.

Felelős kiadó: dr. Rosta Szabolcs

A kiállítás és a kiállításvezető megvalósítását a Nemzeti Kulturális Alap támogatta.

